

Verslag 3^e congres ChristenUnie

Gehouden op 24 maart 2001 te Apeldoorn

1. Opening

In het congrescentrum Orpheus in Apeldoorn begint om 10.00 's ochtends het derde congres van de ChristenUnie. De voorzitter opent de vergadering met lezing van Heb. 13: 1-8. Veel zinnen uit dit Bijbelgedeelte mogen ons politieke handelen van vandaag aangeven. Zinnen als 'vergeet de herbergzaamheid niet', 'het huwelijk zij bij allen in ere' & 'laat de broederlijke liefde blijven' kunnen letterlijk naar deze tijd vertaald worden. De voorzitter geeft aandacht aan de praktische uitvoering van deze verzen. Daarna memoreert hij aan de publiciteit die de ChristenUnie de laatste tijd mocht halen. Speciaal staat hij even stil bij de zorgen van de SGP -partijleider over de koers van de ChristenUnie, waarbij de voorzitter aangeeft dat de SGP zich geen zorgen hoeft te maken. Ook wordt er aandacht gegeven aan de MKZ-crisis die nu in Nederland heerst. Er worden alvast twee resoluties gepresenteerd die later deze dag behandeld zullen worden.

Hierna worden er een aantal liederen gezongen en gaat de voorzitter voor in gebed. Er wordt geconstateerd dat het quorum aanwezig is. De zaal is vrij vol; van de 376 kiesverenigingen zijn er zijn 214 aanwezig (GPV: 93 van de 166, RPF: 121 van de 210). Dit is een kleine 60% van de kiesverenigingen, een stijging ten opzichte van het vorige congres. De stemcommissie wordt geïnstalleerd.

2. Verslag UnieCongres

Er is geen gebruik gemaakt van de vooraf geboden mogelijkheid schriftelijke correcties in te dienen, zodat het verslag zonder wijzigingen kan worden vastgesteld.

3. Goedkeuring kandidatenlijst

Een belangrijk onderdeel van de vergadering is het vaststellen van de kandidatenlijst. Omdat de voorzitter namens het bestuur zal ingaan op de sprekers, wordt dit deel van de vergadering geleid door de vice-voorzitter, H.H. Bouma. Eerst krijgen de kiesverenigingen het woord die willen spreken over de gevulde procedure:

Dhr. Vente van de RPF-kiesvereniging Reeuwijk vindt de procedure ondemocratisch; de kiesverenigingen hadden te weinig invloed op de procedure. De door de kiesvereniging ingediende motie G wordt ingetrokken. In plaats daarvan wordt er door Reeuwijk een ordevoorstel ingediend, waarin staat dat vandaag alleen over de eerste twee plaatsen op de lijst gestemd zal worden en er op het najaarscongres over de rest van de lijst per plaats zal worden gestemd, waarbij degenen die de meerderheid van de stemmen krijgt de plek krijgt toegewezen.

Dhr. Smits van de RPF-kiesvereniging Maassluis vindt de rol van het bestuur te dominant. Hij sluit zich aan bij de kritiek van dhr. Vente en voegt daaraan toe dat het bestuur in de procedure teveel aan bloedgroepen gedacht heeft en te weinig in doelgroepen. Wanneer daar wel, naar de mening van dhr. Smits de terechte aandacht aan gegeven zou zijn, zou dhr. L. van Dijke op 1 behoren te staan en mevrouw T. Huizinga op plaats 5 op de lijst.

Dhr. Schipper van de RPF kiesvereniging Hoekschewaard vindt dat het bestuur de Kiesverenigingen wel voldoende heeft ingeschakeld in het voortraject. De acties die via pers en media over de lijst zijn geweest, worden door hem afgekeurd. Dat de lijst is samengesteld op het criterium van kwaliteit, wordt door dhr. Schipper belangrijker gevonden dan de man-vrouw-discussie. De kiesvereniging Hoekschewaard raadt dan ook de moties C t/m G ten sterkste af.

Dhr. de Groot (RPF-Kiesvereniging Bodegraven) is het ook niet met de eerste twee sprekers eens en vindt dat het bestuur in de procedure wijs heeft gehandeld. Daarbij roept hij het congres op om éénheid uit te stralen, zowel in de pers als op deze dag. Ook Kiesvereniging Bodegraven vraagt of alle moties afgekeurd kunnen worden.

Dhr. Kuijper (GPV-Kiesvereniging Franekeradeel) verbaast zich over de eerste 6 plaatsen op de lijst; "Er lijkt een criterium te zijn toegevoegd, nl. de politieke ervaring". Hij wijst er op dat dit criterium niet is vastgesteld door het congres. Het is, volgens dhr. Kuijper, een gemiste kans dat daardoor de eerste vrouw niet op een verkiesbare plaats staat, maar pas op nummer 7. Vrouw zijn is een kwaliteit die de fractie completer maakt in hun representatie van de achterban en dus niet gemist kan worden in de fractie. Kiesvereniging Franekeradeel spreekt daarom zijn steun uit voor motie E, waarin verzocht wordt mw. T. Huizinga op de vijfde plaats van de lijst te zetten.

Dhr. van Dijk (RPF-kiesvereniging Papendrecht) benadrukt dat het fusietraject een moeilijk proces is. Er moet geen kritiek achteraf geleverd worden op het bestuur die in het hele proces geleid heeft. Daarom wordt het ordevoorstel van Reeuwijk ontraden.

Dhr. van Dalen van de RPF-Kiesvereniging Houten verzoekt het bestuur om een evaluatie. Daarnaast verzoekt kiesvereniging Houten of de indieners van motie D deze willen intrekken. Motie D verzoekt om een hervormde broeder hoger op de lijst te zetten. De ChristenUnie daarentegen staat voor éénheid in Christus en niet voor verdeeldheid in kerken. Dhr. Versluis (RPF KV Gouda) vindt dat het bestuur niet de oren gewassen moet worden, maar dat we elkaar de voeten behoren te wassen.

De vergadering wordt voor enkele ogenblikken geschorst voor bestuursoverleg over het ingediende ordevoorstel. Tijdens de schorsing word door de nieuwe directeur van het Uniebureau, dhr. R. van Eijle, enkele mededelingen gedaan over de enquête. De enquête gaat over een aantal politiek inhoudelijke stellingen waar de 1^e 12 kandidaten tijdens het middagprogramma op zullen reageren.

Nadat het bestuur weer in de zaal zit en de vergadering is hervat geeft dhr. M. van Daalen namens het bestuur een reactie op de sprekers. Hij gaat met name in op het door kiesvereniging Reeuwijk ingediende ordevoorstel. De voorzitter geeft aan dat aan het begin van het proces met elkaar een procedure is afgesproken. Het zou niet juist zijn om de procedure nu opeens te veranderen. Daarnaast zou deze procedure een half jaar onzekerheid betekenen voor de nummers 3 tot 40. Het bestuur ontraadt daarom het ordevoorstel.

Over de positie van de eerste vrouw op de lijst zal tijdens de betrokken motie E gesproken worden. Het ordevoorstel wordt in stemming gebracht en met slechts enkele stemmen voor verworpen.

Behandeling moties

Motie A; dhr. F. Visser geeft, namens Perspectief, een korte toelichting, waarin de complimenten worden uitgesproken voor de kandidatenlijst. Toch zou meer openheid over de gevoerde procedure zeker gewenst zijn. Dhr. van Dijk (Papendrecht) ontraadt de motie, mede omdat het bestuur al heeft toegezegd hier gehoor aan te geven.

Van Daalen antwoordt dat de intentie van motie A (2^e dictum) overgenomen zal worden.

Motie B: Perspectief roept bij monde van F. Visser het bestuur op om moties waarmee namen worden toegevoegd aan de lijst, ontvankelijk te verklaren. Dit omdat Perspectief graag zou willen dat het congres meer en democratischer ingeschakeld zou worden bij de lijstsamenstelling. Dhr. van Dijk (kiesvereniging Papendrecht) vindt het een erg theoretisch, maar geen praktisch punt. Het bestuur zal de intentie van de motie meenemen in de evaluatie.

Motie C: dhr. J. Hilverts deelt namens een aantal RPF- en GPV- kiesverenigingen uit Oost Groningen (waaronder Stadskanaal, Veendam en Winschoten) mee waarom zij dhr. Warris uit Oost Groningen wilden toevoegen aan de lijst. De door de kiesverenigingen voorgedragen kandidaten werden niet op de hoogte gesteld van het feit dat ze niet op de definitieve lijst kwamen. Dit moet in het vervolg duidelijker gecommuniceerd worden. De motie wordt, mede gelet op de toezeggingen die zijn gedaan om d.m.v. een evaluatie in de toekomst anders te handelen, ingetrokken.

Motie D: dhr. van Elk geeft namens de RPF-kiesverenigingen Woerden e.o., Baarn & Reeuwijk een toelichting op de motie, waarin het bestuur wordt opgeroepen om een Ned. Hervormde hoger op de lijst te zetten. Dit kan volgens de betrokken kiesverenigingen electoraal zeker positief uitwerken. Dhr. van Dijk (KV Papendrecht) betwijfelt de electorale invloed.

Motie E: dhr. C. Visser pleit namens de ChristenUnie Utrecht om de eerste vrouw op plaats vijf van de lijst te plaatsen, zodat er ook bij een klein zetelaantal een vrouw in de Tweede Kamer zal zitten. Hiermee laat de ChristenUnie naar buiten toe zien dat ze vrouwen serieus neemt. ChristenUnie Utrecht distantieert zich met nadruk van de acties van Transfusie. Visser deelt mee dat motie F door de indieners is ingetrokken. Dhr. van Dijk (KV Papendrecht) vindt kwaliteit belangrijker dan de man-vrouw-discussie. Wanneer vrouwen meer betrokken zullen zijn bij de partij, zullen meer vrouwen vanzelf hoger op de lijst terecht komen. Perspectief staat positief tegenover de motie, maar distantieert zich van de manier waarop Transfusie acties gevoerd heeft via pers en internet. Dit schaadt de ChristenUnie. Tegelijk wijst Perspectief er op dat het Uniebestuur zelf de ambitie had om drie vrouwen bij de eerste tien te zetten en dan is dit toch wel een mager resultaat. Perspectief zal daarom blanco stemmen. Dhr. Kuijper van de GPV-kiesvereniging Franekeradeel vraagt zich af of het bestuur is uitgegaan van een rampscenario (5 zetels bij de komende verkiezingen). Franekeradeel is van mening dat er dan juist een vrouw in de fractie moet zitten.

Het bestuur antwoordt bij monde van Van Daalen dat haar voortdurend de vraag gesteld is hoe er in de voorbereiding van de kandidatenlijst omgegaan is met het criterium 'kwaliteit'. Is dit belangrijker dan de sekse van de kandidaten? De keuze is gemaakt om, wanneer er slechts een kleine fractie gekozen wordt, toch zo sterk mogelijk voor de dag te komen.

Besluitvorming:

De moties A tot en met E worden in stemming gebracht, F & G zijn ingetrokken. Alle moties worden verworpen, waardoor de lijst ongewijzigd blijft.

Perspectief dient een ordevoorstel in, omdat zij het betreurt dat motie F is ingetrokken. De jongeren willen daarom deze motie alsnog geamendeerd in stemming brengen, waarbij de tweede vrouw op de lijst op plaats 8 komt. Er zijn vier kiesverenigingen die het voorstel steunen. Om de motie geamendeerd in stemming te brengen is eerst een ordevoorstel nodig. Deze wordt eerst in stemming gebracht: het ordevoorstel wordt niet aangenomen, waardoor ook motie F niet geamendeerd in stemming gebracht kan worden. Dhr. Vente van de kiesvereniging Reeuwijk wil graag een stemverklaring afleggen. De vice-voorzitter vraagt het congres of deze hiermee instemt. Aan het aantal opgestoken blauwe stembriefjes is af te lezen dat het congres hiermee niet akkoord gaat.

Het bestuur geeft de kandidatenlijst in zijn geheel in stemming: **de kandidatenlijst wordt met één stem tegen aangenomen**. Er is luid applaus voor de nieuwe lijsttrekker/ partijleider dhr. Kars Veling, als hij het podium beklimt en een kort dankwoord uitspreekt voor het gestelde vertrouwen: "Ik sta vierkant achter de ChristenUnie, zo breed als die is. Geve God dat er door de ChristenUnie iets goeds mag ontstaan in Nederland".

4. Voorstel lokaal lidmaatschap

Voorzitter Van Daalen introduceert het voorstel lokaal lidmaatschap. Het voorstel is bedoeld om een impuls te geven aan de ledenwerfactie. Door dit voorstel kunnen nieuwe leden direct lid worden van een lokale ChristenUnie. Als men na vandaag dan ook twee nieuwe leden werft ontvangt de werver het nieuwe politieke bijbelstudieboek 'Hart & Handen'.

Er hebben zich bij dit punt een aantal sprekers gemeld:

Dhr. Smits (Maassluis) is blij met het voorstel. Dit voorstel maakt de ChristenUnie aantrekkelijk voor nieuwe leden. Kiesverenigingen moeten volgens kiesvereniging Maassluis nu ook de mogelijkheid krijgen om ter plaatse te fuseren, zodat de fusie vanaf de basis begint en er ook rekening gehouden kan worden met kiesverenigingen die nog niet toe zijn aan een fusie. Ook dhr. Vente van Reeuwijk wil zo snel mogelijk een fusie.

Dhr. Kuijper (Franekadeel) heeft één groot kritiekpunt. Hij vindt dat aan de rechtstreekse leden van de ChristenUnie het recht om zich kandidaat te stellen voor raden en staten niet ontzegd mag worden. Daarmee wordt zijns inziens een tweederangs lidmaatschap gecreëerd.

Dhr. van Dijk uit Papendrecht heeft geen bijzondere haast met een fusie, hoewel het niet langer uitgesteld moet worden, dan noodzakelijk is. Hij spreekt zijn vertrouwen in het bestuur uit over het tijdstip van een fusie.

Dhr. Roskam (GPV Hellendoorn) vindt de timing voor deze notitie niet goed. Hij vindt dat er eerst sprake behoort te zijn van een fusie voordat een rechtstreeks lidmaatschap ingesteld kan worden. Een fusie op basis van de grondslag die de ChristenUnie heeft gekozen is wat hem betreft de koninklijke weg.

Secretaris M.J. Bikker zegt namens het bestuur blij te zijn dat de richting die de notitie aangeeft, fusie op termijn, door alle sprekers positief is ontvangen. Deze notitie is daarin een tussenstap. De notitie wil impuls geven aan de ledenwerfcampagnes. Het bestuur vraagt de leden om geduld voor een fusie. Het bestuur wil daarin het tempo dat de leden aangeven volgen, maar nu eerst prioriteit geven aan de voorbereiding op de verkiezingen.

Bespreking van de moties:

Motie H: is onvoldoende ondersteund en komt dus niet in behandeling.

Motie I: in deze motie wordt het bestuur opgeroepen een landelijk rechtstreeks lidmaatschap van de ChristenUnie mogelijk te maken. Dhr. van der Hart zegt namens de indiener, RPF kiesvereniging IJssel en Lek, dat deze notitie zorgt voor een onderscheid in 1^e en 2^e rangsleden. Daarom wordt er een datum genoemd als duidelijke inspanningsaanmoediging.

Motie J: dhr. Frank Visser deelt namens Perspectief mee dat de motie wordt ingetrokken. De in de motie gevraagde lange termijnvisie staat al beschreven in het oranje blauwe boekje dat op 22 januari 2001 gepresenteerd is.

Motie K: Perspectief is verder van mening dat het voor de ChristenUnie schadelijk is om langer met een fusie te wachten dan strikt noodzakelijk is. In dat opzicht is Perspectief enigszins teleurgesteld in het negatieve preadvies van het bestuur

Motie L: ChristenUnie Amsterdam, bij monde van dhr. J. Voordewind, is van mening dat rechtstreekse ChristenUnie-leden de mogelijkheid gegeven moet worden om zich te kunnen (laten) kandideren voor raden en staten. Het bestuur adviseert positief over deze motie.

Besluitvorming: De moties I, K & L worden in stemming gebracht en motie J is ingetrokken, motie I wordt verworpen, de moties K en L worden aangenomen.

5. Afscheid dhr. G. J. Schutte

Dhr. Schutte neemt na bijna 20 jaar in de Tweede Kamer zitting te hebben gehad afscheid van het GPV en de ChristenUnie.

Dhr. Bouma spreekt hem namens het Uniebestuur en het Verbondsbestuur toe. Hij memoreert de grote verdiensten van de heer Schutte voor de christelijke politiek in 20 jaar Kamerlidmaatschap en de 10 jaar daarvoor als secretaris van het Verbondsbestuur. De wijze waarop Schutte daaraan vorm gaf mag getypeerd worden als dienstbaarheid aan God de Vader. Er is een staande ovatie voor dhr. Schutte. Op voorstel van de GPV-voorzitter wordt dhr. G.J. Schutte door de Algemene Vergadering van het GPV benoemd tot ereid van het Verbondsbestuur. Dhr. Schutte krijgt de gouden GPV speld, die speciaal voor hem voorzien is van een edelsteen, opgespeld.

Zijn collega Eimert van Middelkoop bedankt hem namens "de vroegere GPV-fractie, het vroegere samenwerkingsverband van de GPV- en de RPF-fractie en de actuele fractie van de ChristenUnie in de Tweede Kamer". Hij wees op de 'ongehoord' grote hoeveelheid parlementaire bijdragen van Schutte, zijn collegialiteit en het grote politieke gezag dat hij had opgebouwd. Meer dan wie ook beschikte Schutte over een onafhankelijk oordeel, vooral als het ging om de rechten van de Kamer, de verhouding tot de regering en de christelijke doordenking van het recht, sociale verhoudingen en vrijheidsrechten." 'Schutte' was een begrip. Zijn werk was een getuigenis, God zij daarvoor geloofd. ", Aldus Van Middelkoop die beloofde dat de huidige fractie in zijn spoor verder zou werken.

De voorzitter gaat voor in gebed, waarin hij de Here God dankt voor de ochtendvergadering en voor de gaven die hij in G.J. Schutte heeft geschonken. Ook vraagt hij een zegen voor de maaltijd. Daarna wordt de vergadering geschorst voor de lunch.

6. Heropening

De heropening van de vergadering vindt plaats nadat gezamenlijk, opnieuw onder begeleiding van de heer W. Nuis, een lied is gezongen.

De voorzitter geeft de heer Vente (Reeuwijk) alsnog gelegenheid achteraf zijn stem over de kandidatenlijst te verklaren. Dhr. Vente deelt het congres mee dat hij -gelet op de toezeggingen die van de zijde van het bestuur over de procedure voor de toekomst zijn gedaan- toch voor de kandidatenlijst heeft gestemd.

7. Actuele politiek

Dhr. Schuurman houdt een korte toespraak over de behandeling van de euthanasiewetgeving op 9 en 10 april a.s. in de Eerste Kamer. Naast de christelijk ethische geluiden zullen ook andere argumenten gebruikt worden: de regering in Nederland mag niet de arrogantie hebben om er vanuit te gaan dat zij de enige juiste interpretatie heeft van het begrip mensenrechten, als dat ons juist door andere landen verweten wordt. Daarnaast moet duidelijk gemaakt worden dat het lijden aan de dood niet door het doden opgelost kan worden, maar wel door een intensivering van zorg. Op 10 april zal er op initiatief van het Platform Zorg voor Leven een stille tocht gehouden worden in Den Haag. De congresgangers worden opgeroepen om hierbij aanwezig te zijn.

Joël Voordewind presenteert een politiek vragenhalfuurtje, waarin door L. van Dijke wordt ingegaan op de Zalmsnorm. Van Dijke verwijt het kabinet uitgeregeerd te zijn, omdat ze niet in staat is tijdens de rit nieuwe antwoorden te bedenken. Hij pleit voor een heroverweging omdat zowel de inkomstenmeevallers als de grote tekorten voor zorg en onderwijs niet zo voorzien waren bij het maken van het regeerakkoord. Eimert van Middelkoop gaat in op de tere kwestie rond de vader van Maxima Zorrequietta en Arie Slob vertelt over zijn eerste weken in de Tweede Kamer.

Speciaal wordt er ook stilgestaan bij de MKZ-crisis. Dit wordt gedaan aan de hand van de ontwerp-resoluties die 's ochtend aan het congres voorgelegd zijn. Daarin worden de Nederlandse regering (I) en de EU (II) opgeroepen om preventief inenten mogelijk te maken en de dieren daarna niet alsnog af te maken. Tweede Kamerlid D. Stellingwerf stelt enkele wijzigingen voor die na intern overleg, o.a. met de Eurofractie ChristenUnie/SGP tot stand gekomen zijn.

Resolutie I; in zowel het 1^e als 2^e dictum wordt de 3 km van de zone geschrapt. Deze moet zo ruim genomen kunnen worden als in veterinaire opzicht noodzakelijk is.

Resolutie II; het 1^e dictum vervalt. In het 2^e dictum wordt tevens 'de raad van ministers' opgeroepen gehoor te geven aan de resolutie en wordt aan het eind de zinsnede toegevoegd; "...zodat er zo snel mogelijk preventief kan worden gevaccineerd en gaat over..."

Namens de Eurofractie ChristenUnie/SGP spreekt R. van Dam zijn steun uit aan beide resoluties.

De resoluties worden beide gewijzigd in stemming gebracht en beide aangenomen. Ze zijn als bijlage 1 en 2 aan dit verslag toegevoegd.

8. Goedkeuring Kernprogramma

Voorzitter Van Daalen memoreert dat door het vorige congres de eerste vijf hoofdstukken van het kernprogramma zijn goedgekeurd. Vandaag zijn de hoofdstukken 6 tot 11 aan de orde. Tijdens het vorige congres is er kritiek geuit op de manier waarop het Kernprogramma behandeld werd. Kiesverenigingen hadden te weinig de kans om met elkaar van gedachten te wisselen over bepaalde voorstellen. Vandaar dat er in januari een overlegdag georganiseerd werd tussen de werkgroep politieke documenten en geïnteresseerde kiesverenigingen. Deze dag werd door zowel de werkgroep als de kiesverenigingen zeer positief gevonden.

Enkele moties, waaronder B21, zijn mede als gevolg van dit overleg ingetrokken. Van de overgebleven moties A en B is alleen motie A.15 voldoende ondersteund, zodat de overige moties niet in behandeling worden genomen. Maar de moties waarvan het bestuur heeft toegezegd dat ze zullen worden overgenomen, dan wel gewijzigd worden overgenomen, worden uiteraard wel uitgevoerd.

Bespreking moties

Motie A.15: ChristenUnie Dordrecht/ Papendrecht (Dhr. den Hollander) is van mening dat in het preadvies ten onrechte wordt verwezen naar artikel 8.2. Daarom wordt er door Dordrecht/Papendrecht een amendement op 8.2 voorgesteld. Toegevoegd moet worden: "het openbaar onderwijs wordt gegeven volgens de scheppingsbestemming voor alle mensen" Omdat wij niet de neutrale overheidsvisie voorstaan, geldt dit dus ook voor het openbaar onderwijs. Dit voorstel gaat over God de Schepper en dat geldt voor iedereen. Als dit minimum aan christelijk onderwijs niet aan iedereen wordt doorgegeven leidt dit, volgens de kiesvereniging tot verloedering.

Dhr. Smits van de kiesvereniging Maasluis vult hierop aan dat niet christelijke partijen zich ook met het bijzonder onderwijs bemoeien en op een zelfde manier mogen de christelijke politici zich volgens hem ook met het openbaar onderwijs bemoeien. Dhr. Vente brengt in herinnering dat ook dhr. Verbrugh voor dit standpunt is.

De politiek secretaris A. Hoogendoorn geeft namens het bestuur een reactie op de sprekers: Omdat over de moties binnen de kiesverenigingen uitvoerig gesproken is, zou het nu niet juist zijn om een nu op tafel komend amendement over artikel 8.2. in stemming te brengen. Dit kan wel op het volgende congres gebeuren, want dan hebben de andere kiesverenigingen er notie van kunnen nemen en een standpunt kunnen bepalen. Het amendement wordt niet in stemming gebracht.

Besluitvorming:

Motie A.15 wordt in stemming gebracht en verworpen.

Het Kernprogramma (hoofdstuk 6-11) wordt in zijn geheel in stemming gebracht en door het congres goedgekeurd.

9. Presentatie van de 1^e 12 kandidaten

De 12 kandidaten krijgen in tweetallen stellingen voorgelegd waarop ze reageren.

Afsluitend houdt dhr. Kars Veling een speech. Hij sprak over de gespletenheid in onze samenleving: aan de ene kant een grote welvaart en aan de andere kant een morele armoede in ethische kwesties en een steeds groter probleem van de verwaarlozing van de publieke sector. Daarin gaf dhr. Veling niet alleen een verantwoordelijkheid van de overheid aan, zeker die ook, maar ook een verantwoordelijkheid van iedere burger persoonlijk. De burger zelf en de overheid moeten zich in de publieke sector meer verantwoordelijk gaan voelen.

10. Sluiting

De vice- voorzitter, dhr. Bouma, sluit het congres -na een lange en intensieve dag- met gebed. Hij dankt de Here voor de besluiten die deze dag genomen mochten worden. Daarbij wordt ook gevraagd om kracht voor de top 12 van de kandidatenlijst, die een intensieve, maar hopelijk ook succesvolle campagnetijd tegemoet gaan. De Here wordt om een zegen gevraagd voor alle plannen die er gemaakt worden. Met het slotlied "Grote God wij loven u" op de lippen gaan de congresgangers huiswaarts.